

TÜRKİYE'DE KÜLTÜREL İKTİDARIN KURULUŞU

1923 - 1945

YILMAZ ÇOLAK

LIBERTE

Türkiye'de Kültürel İktidarın Kuruluşu 1923 - 1945

Ulmaz Çolak

ISBN: 978-605-9823-19-7

Liberte Yayınları® / 205

1. Baskı: Haziran 2017

© 2017, Liberte Yayınları®

Tüm hakları saklıdır. Tamamı veya herhangi bir parçası, hiçbir şekilde fotokopiyle veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz ve dağıtılamaz. Yayınevimiz bunu yapanlar ve buna teşebbüs edenler hakkında, kanuni takibat yaptırma hakkına sahiptir.

Yayın Editörü: **Hasan Yücel Başdemir**

Kapak ve İç Tasarım: **Mesut Koçak**

Baskı: **Tarcan Matbaası**

Adres: Zübeyde Hanım Mah. Samyeli Sok. No: 15, İskitler, Ankara

Telefon: (312) 384 34 35-36 | *Faks:* (312) 384 34 37 | *Sertifika No:* 25744

LiBeRTE
yayıncı grubu

Adres: GMK Bulvarı No: 108/16, 06570 Maltepe, Ankara

Telefon: (312) 230 87 03 | *Faks:* (312) 230 80 03

E-mail: info@liberte.com.tr | *Web:* www.liberte.com.tr | *Sertifika No:* 16438

Liberte Yayınları® Liberte Yayın Grubu'nun tescilli bir markasıdır.

Yılmaz Çolak

1969 yılında Giresun Görele’de doğdu. 1993’de ODTÜ Sosyoloji Bölümü’nü bitirdi. Bilkent Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümü’nden 1994 yılında Yüksek Lisans ve 2000 yılında da Doktora derecesi aldı. 2007 yılında Doçent ve 2012 yılında Profesör oldu. 1994 yılından günümüze kadar sırasıyla Kırıkkale Üniversitesi, Bilkent Üniversitesi, Doğu Akdeniz Üniversitesi ve Polis Akademisi’nde çalıştı. 2003 yılında Belçika’da United Nations University’de araştırmacı olarak bulundu. Halen Polis Akademisi Başkanı olarak görev yapmaktadır. *Türkiye’de Devletin Kimlik Krizi ve Çeşitlilik* başlıklı bir kitabı ve kültür-devlet ilişkisi, dil ve tarih politikası, kimlik ve vatandaşlık siyaseti, Kıbrıs sorunu (göç, vatandaşlık, milliyetçilik ve tarih yazıcılığı çerçevesinde), siyasal ve bürokratik yapı üzerine çalışmaları vardır.

İÇİNDEKİLER

Önsöz	11
Giriş	13
Osmanlı Modernleşmesi:	
Toplum Tahayyülünün Dönüşümü	29
Osmanlı'da Toplum Kavramının Siyasi Temeli ve Millet Sistemi.....	30
Yeni Bir Toplum Anlayışının Ortaya Çıkmasının İlk İşareti: Modernleşme Hareketleri.....	35
Yeni Bir Sosyo-Politik Perspektif Olarak Medeniyet	38
Bir Tutkal Olarak Osmanlıcılık.....	42
Yeni Osmanlı Toplumunun Sınırları ve Muarızları: Genç Osmanlılar'ın Sahicilik Arayışı.....	47
II. Abdülhamit'in Medenileştirme Politikaları	53
Genç Türkler ve Bilimcilik: 'İşlenmiş' Toplum	55
Sonuç Mülahazaları	57
İttihat Terakki:	
Yeni Toplum Yaratma Fikri	61
İslamcılık ve "Alternatif" Medeniyet Fikri.....	68
Batıcılık: 'Evrensel' Medeniyet ve Kültür Tahayyülleri	71
Türkçülük: 'Özgünleştirilmiş' Kültürün Adı.....	75
Sonuç Mülahazaları	82

Kemalist Siyasal İktidarın Şekillenmesinde

Medeniyet ve Kültür 85

Devrim ve Kemalist Kültür Siyaseti.....	85
Medeniyet Düşüncesi ve Kemalist Ulus İnşası Sürecinin İlk Safhaları	94
Medenileşme ve Sembolik Dönüşümler	101

Kemalist Kültürel İktidarın Şekillenmesi:

Hukuki ve Kurumsal Altyapı 113

Kemalist Milliyetçilik, Kemalizm ve Modernleşmede Yeni Bir Safha	113
Mustafa Kemal Paşa ve Kültür	118
Resmi Kültür Kavramının İdeolojik Temeli	121
İskan Kanunu ve Türk Kültürünün Sınırları	123
Türk Ocakları'ndan Halkevleri'ne.....	128
Sonuç Mülahazaları	135

Yeni Anlam Dünyası Arayışı:

Dil Politikaları 137

Alfabe Devrimi	140
Radikal Sadeleşme, Öz Türkçe ve Türk Dil Kurumu.....	149
Bir Öteki Olarak Osmanlıca'nın Oluşturulması.....	155
TDK ve Dil Uygulamaları	159
Güneş Dil Teorisi ve Radikal Sadeleştirmenin Sonu.....	164
Değerlendirme.....	168

Yeni Hafıza:

Kemalist Tarih Yazımı ve Kültür Üretimi 171

Türk Tarih Tezi ve Tarihin Kurumsallaştırılması	172
Yeni Tarih Kitapları.....	178
Tarih Kongreleri ve Tezin Bilimselleştirilmesi	181
Arkeoloji ve Antropoloji.....	184
Osmanlılar ve Türkiye Cumhuriyeti	188
Medeniyet, Kültür ve Dünya Tarihinin Türkleştirilmesi	190
Değerlendirme.....	196

Kültürü Yaygınlaştırma:	
İnönü Dönemi (1938–1945)	199
Kültürü ‘Hümanistleştirme’	200
Köylüyü Medenileştirme: Köy Enstitüleri ve Halkodaları....	204
Değerlendirme.....	212
Modern Zamanlarda Devlet–Kültür İlişkisi	215
Kültür: Bir Modern İcat	217
‘Kültürün Tek Meşru Kullanıcısı’ Olarak Modern Devlet: Weberci Bir Yaklaşım	220
Devlet Ve Milliyetçilik	225
Liberal Demokratik Devlet ve Kültürel Çeşitlilik.....	231
Değerlendirme.....	236
Sonuç	239
İki Modernite Projesi	240
Kamusal Alan.....	245
Kaynakça	251

Önsöz

BU KİTAP, 2000 YILINDA BİLKENT ÜNİVERSİTESİ'NDE SİYASET bilimi alanında savunulan doktora tezinin belirli ölçüde gözden geçirilerek Türkçeye çevrilmiş halidir. Tez, Türkiye'de 1990'lı yıllarda yükselen kimlik siyaseti ve hayat tarzları savaşının ancak erken Cumhuriyet döneminde şekillenen devlet-kültür ilişkisinin anlaşılması ile açıklanabileceğini ileri sürmekteydi. Yazılmasının üzerinden 17 yıl geçmiş olmasına rağmen temel varsayımında bir değişiklik olmadığı görülmektedir. Türkiye'de iktidar mücadelesi çok partili hayata geçilen 1950 yılından beri büyük ölçüde hayat tarzları üzerinden devam etmektedir. Bunun nedeni, devlet alanını hakimiyeti altında bulunduran küçük bir bürokratik-sivil oligarşik grubun belirli bir kültür formatı ve hayat tarzı ile siyasal alanın sınırlarını da belirlemiş olmasıdır. Bu, bir anlamda da iktidar alanının seçkinleştirilmesidir. Ve demokrasinin kök salmasının önündeki en büyük engel ola gelmiştir.

İşte bu nedenledir ki; tek-parti döneminde kurulan ve darbeler ile yeniden ve yeniden tahkim edilen kültürel iktidar, Türkiye'deki gerçek siyasal iktidarın ve bu oligarşik grubun vesayetinin temelini oluşturmuştur. Dolayısıyla, demokrasi, çoğulcu ve katılımcı bir siyasal rejime dönüşmek yerine uzun bir süredir sınırlı yetkileri ve alanı olan siyasal aktörlerin var olduğu 'vesayetçi demokrasi' olarak kendini göstermiştir. Şehirleşen, farklılaşan ve siyasal seçkinleri kadar kendi kültürel seçkinlerini de oluşturmaya başlayan muhafazakar kitleler, demokratikleşme süreçlerinin de etkisiyle, hakim kültürel iktidar unsurlarının otoritesini

sarsmaya başlamıştır. Böylece devlet alanının sivilleştiği halk iktidarının yolu açılmıştır. Günümüzde kültürel iktidarın önemi sadece vatandaşlara bir kimlik, kişilik, hayat tarzı ve anlam dünyası vermenin yanında sürekli bir şekilde algı oluşturarak, zihinleri şekillendirerek, kitleleri yönlendirerek iktidarlara belirlemenin en temel unsuru haline gelmiştir. Bu kitap tek-parti döneminde siyasi, hukuki, kavramsal ve kurumsal düzeyde oluşturulan kültür anlayışının ve bu çerçevede kurulan kültürel iktidarın anlaşılması ile günümüz Türkiye'sinde cereyan eden iktidar savaşlarının daha iyi anlaşılabilceğini ileri sürmektedir.

Kitabın oluşturulma sürecinde bir çok insanın katkısı olmuştur. Öncelikle, tez aşamasında, tez hocam Ahmet İçduygu ve diğer jüri üyeleri ile yazım sürecinde destek olan herkese teşekkür ediyorum. Çalışmanın Türkçe'ye çevirisinin büyük kısmını yapan Ömer Arslan ve okuyup redaksiyonunu yapan Sümeyye Kavuncu Torlak'a teşekkür ediyorum. Hem akademik çalışmalarında hem de idari görevlerim esnasında bana hep destek olan ve işleri kolaylaştıran eşim Aysel'e ve kızlarımız Meleknaz ve Emine Meryem'e çok teşekkür ediyorum. Bu kitap onların da eseridir.

Kitabı oluşturan bazı bölümler daha önceden kitap ve dergilerde makale olarak basılmıştır. Bunlar: ikinci bölüm, *The Great Ottoman-Turkish Civilization* (Yeni Türkiye, 2000); beşinci bölüm, *Studies in Ethnicity and Nationalism* (Vol. 3, No. 1, June 2003, s. 2-20); altıncı bölüm, *Middle Eastern Studies* (Vol.40, No.6, November 2004, s. 66-90); yedinci bölüm, *Interruptions: Essays on the Poetics/Politics of Space* (der. L. Pinnell & R. D'Alonzo, EMU Press, 2003); dokuzuncu bölüm, *Muhafazakar Düşünce* (Yıl. 7, Sayı. 28, 2011, s. 11-31).

Yılmaz Çolak

Göllübaşı, Ankara

Şubat 2017

Giriş

CUMHURİYETİN KURULUŞ YILLARI, ÖZELLİKLE SON 30 yıldır, gittikçe daha fazla siyasi tartışma konusu olmaktadır. Bu konudaki temel yaklaşım; Türkiye’de siyasi alanın sınırlarının belirli bir kültür –daha net bir ifadeyle, hakim bir hayat tarzı- ile belirlendiği, farklılıkların dışlandığı, ve sonuç olarak herkesi kuşatacak siyasi bir kimlik oluşturmakta başarısız olunduğu yönündedir. Bu dönemde küreselleşme süreci ile de bağlantılı olarak farklı kimliklerin hak talepleri hem dünyada hem de Türkiye’de demokratikleşmenin ana unsuru haline gelmiştir. Hakim kültürel iktidarı ve onun dayandığı hayat tarzını sorgulayarak hak talep eden farklı hayat tarzları, resmi olan tarafından dışlanmaya ve marjinalleştirilmeye çalışılmışlardır. Bu çalışma şu görüşe dayanmaktadır: Tek-parti döneminde oluşturulan ve her askeri-bürokratik müdahale sonrasında yeniden tesis edilmeye/üretilmeye çalışılan bu kültürel iktidarın dayandığı kültür anlayışının ele alınması Türkiye’de siyasal gelişimin ve demokratikleşmenin açıklanması için çok önemlidir.

Bu kitabın ana amacı, erken Cumhuriyet döneminde (1923-1945) Kemalist kültür anlayışının oluşum sürecini ele alıp nasıl kavramsallaştırıldığını ve nasıl bir kültürel iktidar oluşturduğunu açıklamaktır. Bu çerçevede devlet aygıtları tarafından bir kültür biçiminin nasıl etkin bir şekilde üretildiği, yeniden üretildiği ve yaygınlaştırıldığı açıklanmaya çalışılacaktır. Bu amacı gerçek-

leştirebilmek için; tarihsel ve siyasal bir bakış açısıyla, resmi kültür anlayışının ideolojik, hukuki ve kurumsal temelleri ile tarih ve dil politikaları ele alınacaktır.¹ Bir başka ifadeyle, kitap, Cumhuriyet'in kültürel kurumlarının faaliyetlerini incelemek suretiyle yeni mitlerin; dil formları ve kelimelerin; ritüeller ve alışkanlıkların inşa edilip benimsetilme çabalarını analiz edecektir. Konu, Cumhuriyet seçkinleri arasında zaman zaman ortaya çıkan (etkili olmamakla birlikte) farklı yorumlara fazla eğilmeden, hakim kültür anlayışı ve onun üzerine bina edilen kültürel iktidarın açıklanması ile sınırlanacaktır. Kitap içerisinde ileri sürülen ana tartışma; bahsi geçen kurumların yapmaya çalıştığı ve kamusal alanın ve üyeliğin/vatandaşlığın sınırlarını büyük ölçüde belirleyen dinamik bir kültür üretimidir.

Son 35 yıldır cereyan etmekte olan iki önemli gelişme böyle bir çalışmayı gerekli kılmaktadır. Birincisi hızla değişim ve dönüşüm sürecinden geçen, hayatın her alanını yeniden kavramsal ve sembolik olarak tanılamak için var olan küresel arayıştır. Bu durum insan hayatının her unsurunu derinden etkileyen belirsizlikler çağını gösterir (Bauman 1997: 3, 21-25). Yaşanan süreçte sosyal, siyasal, ekonomik ve uluslararası değerler ve yapılar sorgulanıp yeniden tanımlanmaktadır. Bu süreçte modernliğin en fazla sorgulanan kavramları “medeniyet” ve “kültür” olmuştur. Özellikle medeniyet öne çıkmıştır. Burada “medeniyet insanoğlunu daha medeni yapan ve vahşilikten uzaklaştıran süreçlere işaret edecek şekilde kullanılmıştır. Bu bağlantı post-modern çevrelerde insanlığa yıkım ve hayal kırıklığı getiren Batının medeniyet ideali ve onun medenileştirici misyonu bağlamında eleştirilmektedir”

1 Bu tarz politikalar yoluyla, yeni kurulan ulus-devletlerin, oluşturmaya çalıştığı kültürel iktidar, aslında yalın hali ile ulus oluşturma sürecini ifade eder. Bu anlamda ulus-devletin uyguladığı politikalar ve kullandığı araçlar şunlardır: “i) vatandaşlık politikası, ii) merkezi iktidar, iii) dile ilgili yasalar, iv) ulusal basın, simgeler, bayramlar, v) eğitim politikası, vi) askerlik hizmeti, vii) kamu hizmetinde istihdam” (Kymlicka 2006: 507).

(Rundell & Mennel, 1998: 2). Küreselleşme sürecinin artan ivmesi de olarak adlandırılan bu süreç uluslararası yapıların yukarıdan kimlik siyasetini, aşağıdan modern ulus-devlet sisteminin ana unsurlarını ve pratiklerini, özellikle de yekpare bir milli kültür anlayışını aşındırmaktadır. Sonuçta da, ulus-devletin millet, vatandaşlık ve egemenlik gibi ana düsturları sorgulanmaktadır. Bu anlamda modern devlet ve onun yekpareleştirici politikaları ile ilişkili olarak ulus-inşa, milliyetçilik, kültür ve kimlik en fazla değinilen konuları oluşturmaktadır. İşte bu nedenledir ki, son 35-40 yıl zarfında tek-kültürlülük yerine çok-kültürlülük; aynılık yerine farklılık; homojenlik yerine heterojenlik gibi konular daha çok vurgulanır olmuştur. Bu ortamda kültür bir fikir ve söylem olarak özellikle devlet-toplum, devlet-birey ilişkilerini belirlemede en fazla tartışılan konu ve siyasal mücadele aracı haline gelmiştir; aslında bu “hangi grupların ve çıkar odaklarının eğitim, hükümet, kurumlar ve sanat gibi alanlarda toplumun şekillenmesi ve yeneden şekillenmesinde hakim olacağı” mücadelesidir (Eller, 1997: 251). İşte bu nedenledir ki, ulus-devletlerin tek-kültürcülüğü hem siyasal hem de teorik olarak her anlamda saldırı altındadır. Aynı dönemde Kemalist modernleşmeyi otoriter bir modernleşme olarak siyasal ve sosyo-kültürel anlamda başarısız olmakla eleştirilmiştir. Temel tartışma yeni bir toplum ve ulus yaratmak için Kemalist modernleşmenin en sert şekilde uygulandığı ve Kemalizmin devlet ideolojisi olarak ihdas edildiği erken Cumhuriyet dönemi etrafında döndü. Bu çalışmada ortaya çıkan bu ihtiyaca cevap olmaya çalışmaktadır.

İkinci gelişme -birinci ile de doğrudan ilişkili olarak- son 30 yılda Türkiye’nin içinden geçmekte olduğu yeni bir siyasal, sosyo-ekonomik ve kültürel durumun ortaya çıkmasıdır. Bu döneme baktığımız zaman Türkiye’de siyasetin yoğun bir kültürler, semboller, imgeler savaşının etkisinde olduğunu görürüz. Gerçekten

Osmanlı Modernleşmesi: Toplum Tahayyülünün Dönüşümü

OSMANLI'DA BATILILAŞMA ÇABALARI VE MODERNLEŞME çerçevesinde önemli sayılabilecek tüm tartışmalar iki temel kavram üzerine odaklanmıştır: Medenileşme ve Osmanlıcılık. İki temel soruya cevap aranıyordu. Birincisi, “Osmanlı'nın kurumsal ve idari yapısı ne ölçüde dönüşmeli?” sorusu. İkincisi ise, “Değerler ve tutumlar ne ölçüde değişebilir?” sorusu. Osmanlı yöneticileri devleti yok olmaktan kurtarmak adına 18. yüzyılın sonundan 20. yüzyılın başlarına kadar bu sorularla meşgul olmuştur. Osmanlı modernleşmesi, her şeyden önce Batı kurum ve düşüncesinin etkisinde Osmanlı'nın dünyaya ve topluma bakışındaki değişimle kendini gösterdi. Tam da bu nedenle, Osmanlı sosyo-politik sistemine ilişkin tüm analizler Osmanlı dönemini modernite-öncesi (19. yüzyıl öncesi) ve modern dönem (19. yüzyıl ve 20. yüzyılın başları) olarak ele almaktadır. Modern dönemi inceleyen bu bölümün amacı, yeni bir Osmanlı toplumunun 19. yüzyılda zihni bir ürün olarak oluşturulduğu, yeniden üretildiği ve dönüştürüldüğünü tartışmaktır. Bu bakımdan, Osmanlı idarecilerinin ve aydınlarının siyasi-idari ve toplumsal yapıları; medeniyet, vatandaşlık, hak ve halk gibi idealler etrafında modernleştirmede nasıl etkili olduklarına dikkat çekilecektir. Bu amaçla, klasik Osmanlı'nın toplum anlayışının ne olduğu, modernleşme sürecinde ne ölçüde dönüştüğü ve yeniden üretildiği

üzerinde durulacaktır. Yeni ‘medeni’ ve modern’ yolun oluşumuna alan açan medenileşme ve Osmanlıcılık kavramlarının analizi. Buna ek olarak sırasıyla, gelenekselleşme ve batılılaşma araçlarına dayalı toplum vizyonu sunan İslamcılık ve bilimcilik gibi iki farklı modernite projesinin açıklaması da bu bölümde yer alacaktır.

Osmanlı’da Toplum Kavramının Siyasi Temeli ve Millet Sistemi

Modern-öncesi Osmanlı siyasasının doğasını ve toplum tahayyülünün açıklanmasının 19. yüzyıl Osmanlı kurumsal ve sosyal reformlarını anlamaya yardımcı olacağı açıktır. Bu açıdan ele almamız gereken ilk soru, Osmanlı siyasi yapısı ile yakından ilişkili olan modern-öncesi toplumsal düzenin temel özelliklerinin ne olduğudur. En uzun ömürlü çok-dinli ve çok-etnik yapıları devletlerden biri olarak Osmanlı Devleti güçlü devlet yönetimiyle ‘ölümsüz bir siyasal ve toplumsal düzen’ kurmaya çalışmıştı.²⁰ Bu, *Devlet-i Aliye*’ye ‘adil’ ve ‘düzenli’ bir yapı kurma temel görevini veren bir dünya vizyonu idi. Devleti meşru kılan şey büyük ölçüde İslamiyet ve İslam Hukukuydu.²¹ İslamiyet temel olarak tepedeki siyasi gücü belirginleştirmeye aracı oluyordu. Bununla birlikte, Osmanlı siyaset anlayışının doğası, kendinden önceki İslam devletlerinin aksine, devlete ait sahayı dine ait olan alandan ayırmak ve birçok durumda devlete daha fazla vurgu yapmak suretiyle klasik İslam siyaset anlayışının biraz ötesine geçiyordu. Bu ise büyük oranda Osmanlı hukukunun, günlük pratik ve tecrübelerine dayanan örfi hukukta kendisini gösteren yarı-‘dünyevi’ doğasından kaynaklanıyordu.²² Bu hukuka Örf-i Sultani deniyor-

20 Bu düzen incellekle oluşturulmuş iki ilkeye dayanıyordu: *Devlet-i Aliye-i Ebed-müddet* (Ölümsüz Yüce Devlet) ve *Nizam-ı Alem* (Dünya Düzeni) (Genç, 1995: 129).

21 İslami gelenekte siyasi gücün meşruiyeti, külli gücün ve hükümün Allah’a ait olması bakımından ancak gücün ontolojik olarak yorumlanmasına dayalı olabilir (Davutoğlu, 1994: 152).

22 Osmanlı sisteminde Padişaha toplumun yaşayan normlarını yasalastırmak için

du ve ihtiyaca ve rasyonelleştirmeye göre şekilleniyordu. Bunun sonucu ise; yerleşmiş ve kurumsallaşmış bir değerler sistemine ve aynı zamanda siyasi ve toplumsal alanı kendine özgü bir şekilde organize etme gücüne sahip bir merkez oldu.

Nizam (düzen ve kısmen de denge anlamında) ve *adalet* kavramlarının oturduğu bağlam ve ortam buydu. *Nizam*, devlet organlarının mevki ve fonksiyonları arasında bir dengenin kurulması için dikkate alınan siyasi düzen ölçüsünü ifade etmekteydi (Berkes, 1982: 138). Sonuç olarak, devlet-toplum ilişkileri *nizam* anlayışına dayalı olarak bir çeşit düzenli bütünlüğü yansıtıyordu.

Böyle bir siyasanın, yani bütünlük, düzen ve adaleti sağlayan devletin, somutlaştırdığı toplum ise belli sayıda katmanlar ve bölümler altında yaşayan farklı gruplar ve halklardan oluşuyordu. Bu toplumsal yapı, Berkes (1964: 10)’in yerinde ifadesiyle, ‘piramit’ şeklinde katmanlı ve ‘hiyerarşik’ olarak düzenlenmişti. Hiyerarşik olarak düzenlenmiş olan bu sistemde ilk temel rütbe *askeri* denem idareci sınıf ile *reaya* denem halk arasındaydı (İnalçık, 1964: 44). İdareci sınıf, yani muktedirler, *kullar* (askeri ve sivil bürokratlar), *muttaliler* ve *ulema*’dan oluşmaktaydı. Bu grup, tam da Osmanlı devlet felsefesinde gördüğümüz üzere, tüm dünyada adaleti sağlamak için büyük bir siyasi ve askeri gücü ellerinde tutuyordu. *Adaleti* sağlamak için *nizam* geleneğini korumaları gerekiyordu. Onların seçimi ve yetiştirilmelerinde ise en önemli yöntem *devşirme* sistemi idi.²³ Bu mekanizma içinde eğitilmiş ve sosyalleşmiş idareciler Osmanlı devlet ve toplum yaklaşımıyla zenginleşen değerleri ve ahlaki içselleştiriyorlardı. Bu şekilde, onların sosyal bağları kalmıyor ve Osmanlılaşıyorlardı. Böylece tüm varlık nedenleri devlet ve onun bekası oluyordu ve sonuçta toplumdaki

otorite verilmiştir (Mardin, 1997: 82).

23 Bu, İmparatorluğun Hristiyan köylüleri arasından evlenmemiş erkek çocukların küçük yaşlarda belli zamanlarda toplanmasıydı (Braude & Lewis, 1982: 12; Ercan, 1985: 72-73).

Kaynakça

- Adivar, Halide Edip. *Conflict of East and West in Turkey*. Delhi: Jamia Millia, 1935.
- Afetinan, A. "Tarihten Evvel ve Tarih Fecrinde." *Birinci Türk Tarih Kongresi* içinde, 1932, s. 18-41.
- _____. "Türk-Osmanlı Tarihinin Karakteristik Noktalarına Bir Bakış." İkinci Türk Tarih Kongresi içinde, 1937, s. 756-765.
- _____. "Türk Tarih Kurumu'nun Arkeoloji Faaliyeti," *Bellekten*. II/5-6 1938, 5-12.
- _____. "Atatürk and Tarih Tezi." *Bellekten*. III/10 1939, s. 243-246.
- _____. *L'Anatolie, le pays de la "race" turque. Recherches sur les caractères anthropologiques des populations de la Turquie*. Cenevre: Georg and Cie, 1941.
- _____. *Atatürk Hakkında Hatıra ve Belgeler*. Ankara: T. İş Bankası Yay, 1959.
- _____. *M. Kemal Atatürk'ten Yazdıklarım* Ankara: Altınok Matbaası, 1969.
- Ahmad, Feroz. *The Making of Modern Turkey*. London: Routledge, 1993.
- _____. "Progressive Republican Party, 1924-1925." *Political Parties and Democracy in Turkey* içinde, der. M. Heper ve J. M Landau, s. 65-82. London: I. B. Tauris, 1991.
- Ahmet Asım. "Türk İnkılabının Mana ve Mahiyeti." *Aydın Tarihi*, Mart 1934, s. 74-75.
- Ahmet Şükrü. "Osmanlıcadan Türkçeye Geçiş İnkılabı." *Milliyet*, 27 Eylül 1932, *Atatürk ve Türk Dili 2* içinde, s. 97-98.

- _____ "Üniversitede İnkılap Tarihi Dersleri." *Ayın Tarihi*, Mart 1934, s. 71.
- Aktar, Ayhan. *Varlık Vergisi ve 'Türkleştirme' Politikaları*. İstanbul: İletişim, 2000.
- Akyüz, Kenan. *Encümen-i Daniş*. Ankara, 1975.
- Al-Azmeh, Aziz. *Islams and Modernities*. London: Verso, 1993.
- Ali Ekrem Bey. "Turkish Language Changing Rapidly." (ilk basım *Uyanış*, 19 Şubat 1931). *The Turkish Press, 1926-1932* içinde, s. 149-150.
- Allen, Henry Elisha. *The Turkish Transformation: A Study in Social and Religious Development*. Chicago: The University of Chicago, 1935 (Reprint New York: Greenwood Press, 1968).
- Anderson, Benedict. *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*, 2nd rev. ed. London: Verso, 1991.
- _____ "Introduction." *Mapping the Nation* içinde, der. G. Balakrishnan, s. 1-16. New York: Verso, 1996.
- Arıkan, M. Saffet. "Kongre Başkanı, Maarif Vekili Saffet Arıkan'ın Nutku." İkinci Türk Tarih Kongresi içinde, İstanbul, 20-25 Eylül, 1937, s. 1-3.
- Atatürk. İstanbul: T. C. G. Harp Tarihi Encümeni Basımevi, 1939.
- Atatürk, Kemal. *Nutuk*, (Yay. Haz: Prof. Dr. Zeynep Korkmaz) Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yay, 1994.
- Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri*, 3.Cilt , Ankara: Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Yayınları, 1989.
- Atatürkçülük* (Birinci Kitap). Ankara: Genelkurmay Basımevi, 1983.
- Falih Rifki (Atay). "Dil Kurultayı." *Ulus*, 24 Ağustos 1936, *Atatürk ve Türk Dili 2* içinde, s. 517-518.
- _____Çankaya. İstanbul: Doğan Kardeş, 1969.
- Balhasanoğlu Necip Asım (Yazıksız). "Dil Heyeti". *Türk Yurdu*, 22 Teşrin-I evvel 1926. *Atatürk Devri Fikir Hayatı II* içinde, s. 26-32.
- Balibar, Etienne. "Culture and Identity." *The Identity in Question* içinde, der. John Raczman, 173-196. London: Routledge, 1995.
- Baltacıoğlu, İsmail Hakkı. *Halkın Evi*. Ankara: Ulus Basımevi, 1950.

- Banguoğlu, Tahsin. “Halkevleri: Milli Kültür Ocakları. *Ulus* (20 Şubat 1944), s. 2.
- Başgöz, İlhan. *Türkiye’nin Eğitim Çıkmazı ve Atatürk*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yay, 1995.
- Bauman, Zygmunt. *Lagislators and Interpreters*. Ithaca, NY: Cornell University Press, 1987.
- _____. *Postmodernity and Its Discontents*. Cambridge: Polity Press, 1997.
- Baydar, Mustafa. *Atatürk ve Devrimlerimiz*. İstanbul: T. İş Bankası Yay, 1973.
- Baykara, Tuncer. “‘Nizam’, ‘Tanzimat’, ve ‘Medeniyet’ Kavramları Üzerine”. *Tanzimat’ın 150. Yıldönümü Uluslararası Sempozyumu* içinde, s. 61-65. Ankara: Milli Kütüphane Yay, 1991.
- Bayraktutan, Yusuf. *Türk Fikir Tarihinde Modernleşme, Milliyetçilik ve Türk Ocakları*. Ankara: Kültür Bak. Yay, 1996.
- Bayur, Hikmet. “Atatürk.” *Bellekten*. III/10 (1939), s. 247-286.
- Behar, Büşra Ersanlı. İktidar ve Tarih: Türkiye’de “Resmi Tarih” Tezinin Oluşumu. İstanbul: Afa, 1996.
- Bennett, Tony. *Culture: A Reformer’s Science*. London: Sage Publication, 1998.
- Berkes, Niyazi. *The Development of Secularism in Turkey*. Montreal: McGill University Press, 1964.
- _____. “‘İhtilal’, ‘İnkılap’, ‘Devrim’.” *Atatürk ve Devrimlerimiz*. İstanbul: Adam, 1982.
- Bertrand Badie and Pierre Birnbaum, *The Sociology of the State*. Chicago: Chicago University Press, 1983
- Beşinci Türk Dil Kurultayı, 1945*. İstanbul: Cumhuriyet Basımevi, 1946.
- Birinci Türk Dil Kurultayı: Tezler Müzakere Zabıtları*. İstanbul: Devlet Matbaası, 1933.
- Birinci Türk Tarih Kongresi: Konferanslar Münakaşalar Zabıtları*. Ankara: T. C. Maarif Vekaleti, 1933.
- Bourdieu, Pierre. “Rethinking the State: Genesis and Structure of the Bureaucratic Field.” *Sociological Theory*. 12/1 1994, s. 1-18.

Bozdoğan, Sibel and Kasaba, Reşat, ed. İçinde *Rethinking Rethinking Modernity and National Identity in Turkey*. Seattle: University of Washington Press, 1997.

———. "Introduction." *Rethinking Rethinking Modernity and National Identity in Turkey* içinde, der. Bozdoğan and Kasaba, s. 3-14.

Bozkurt, Mahmut Esat. *Atatürk İhtilali*. İstanbul: İstanbul Üniv. Yay., 1940 (İstanbul: Kaynak Yay., 1995).

Braude, Braude. "Foundation Myths of the Millet System." *Christians and Jews in the Ottoman Empire* içinde, der. B. Braude & B. Lewis, vol. I, s. 69-89.

Braude, Braude & Bernard Lewis, der. *Christians and Jews in the Ottoman Empire*, 2 vols. New York: Holmes and Meier Publishers, 1982.

Brown, David. "Are There Good and Bad Nationalism?" *Nations and Nationalism*. 5/2,1999, s. 281-302.

Brubaker, William R. "Immigration, Citizenship and the Nation-State." *International Sociology*. 5/4, 1990.

Brown, David. "Are There Good and Bad Nationalism?" *Nations and Nationalism*. 5/2, 1999, s. 281-302.

Brown, D. *Contemporary Nationalism: Civic, Ethnocultural & Multicultural Politics*, London: Routledge, 2000.

Burhan Asaf (Belge). "Kurultay." *Hakimiyet-i Milliye*, 26 Eylül 1932, s. 2.

Burian, Orhan. "Hümanizma ve Biz". *Yücel*. 62 1935.

Celal Nuri (İleri). "Latin Harfleri Meselesi." *İkdam*, 5, 6, 7 Mayıs 1928. *Tanzimattan Cumhuriyete Alfabe Tartışmaları* içinde, s. 285-301.

Cevdet Nasuhi. "Halkevinin Çatısı Altında." *Ülkü*. 3, Nisan 1933, s. 194-197.

Chattarjee, Partha. *Nationalist Thought and the Colonial World*. Minneapolis: University of Minnesota press, 1992.

CHF *Halkevleri Çalışma Talimatnamesi*, Ankara: CHF, 1940.

Cicioğlu, Hasan. *Türkiye Cumhuriyeti'nde İlk ve Ortaöğretim*. Ankara: DTCF Yay., 1985.

- Copeaux, Etienne. “Hizmet: A Key Word in the Turkish Historical Narrative.” *New Perspectives on Turkey*. 14 1996, s. 97-114.
- . *Tarih Ders Kitaplarında (1931-1993) Türk Tarih Tezinden Türk-İslam Tezine*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yay, 1998.
- Creel, Frank W. “Abdullah Cevdet: A Father of Kemalism.” *Int. Journal of Turkish Studies*. 4., 1980, s. 9-26.
- Cumhurbaşkanları, Başbakanalar ve Milli Eğitim Bakanları’nın Milli Eğitim ile ilgili Söylev ve Demeçleri*, 3. Cilt, Ankara, 1946.
- Cumhuriyet*, 7 Mart 1933:3.
- Çağlar, Behçet Kemal. “Halkevleri Çalışmaları.” *Ülkü*. 73, Mart 1939, s. 85-87.
- Çambel, Hasan Cemil. “Atatürk and Tarih”. *Bellekten*. III/10, 1939, s. 269-272.
- Çapa, Mesut. “Giyim Kuşamda Medeni Kıyafetlerin Benimsenmesi ve Trabzon Örneği.” *Toplumsal Tarih*. 5/30, 1996, s. 22-28.
- Çavdar, Tefvîk. İttihat ve Terraki. İstanbul: İletişim, 1991.
- Çaycı, Abdurrahman. “Atatürk’ün Uygarlık Anlayışı.” *Bellekten*. 204, 1988, s. 1105-1117.
- Çolak, Yılmaz. *Türkiye’de Devletin Kimlik Krizi ve Çeşitlilik*. Ankara: Kadim, 2010.
- Darnton, Robert. *The Kiss of Lamourette*. New York: Norton, 1990.
- Davison, Roderic H. *Essays in Ottoman and Turkish History, 1774-1923: The Impact of the West*. Austin: University of Texas Press, 1990.
- Davison, Andrew. “Secularization and Modernization in Turkey: Ideas of Ziya Gökalp.” *Economy and Society*. 24, 1995, 189-224.
- Davutoğlu, Ahmet. *Alternative Paradigm*. Lanham: The University Press of America, 1994.
- Deringil, Selim. *The Well-Protected Domains: Ideology and the Legitimation of Power in the Ottoman Empire 1876-1909*. London: I. B. Tauris, 1998.
- Dirks, N. B., G. Eley & S. B. Ortner. “Introduction.” *Culture/Power/History* içinde, der. Dirks, Eley & Ortner. Princeton, NJ: Princeton University Press, 1994.

- Dubois, Laurent. "La République Métissée: Citizenship, Colonialism, and the Borders of French History." *Cultural Studies*. 14/1, 2000, 15-34.
- Duman, Doğan & Pınar Duman. "Kültürel Bir Değişim Aracı Olarak Güzellik Yarışmaları." *Toplumsal Tarih*. 7/42, 1997, 20-26.
- Hüseyin Kazım (Duru). "Her Türk'ün Adı Türkçe Olmalıdır!" *Öz Dilimize Doğru*. 17, 12 Mart 1934, s. 11.
- _____. "Humanisma". *Ülkü*. 17, 1934, s. 333-336.
- Eisenstadt, S. N. "The Cultural Programme of Modernity and Democracy." *Culture, Modernity and Revolution: Essays in Honor of Zygmunt Bauman* içinde, der. R. Kilminster and I. Varcoe. London: Routledge, 1996.
- Elias, Norbert. *The Civilizing Process: History of Manners, and State Formation and Civilization*, trans. E. Jephcott, two volumes. New York: Pantheon Books, 1978.
- _____. *The Germans*. Cambridge: Polity Press, 1996.
- Eller, J. D. "Anti-Anti-Multiculturalism." *American Anthropologist*. 99/2 1997, s. 249-260.
- Ahmed Cevad (Emre). "Dilimizi Öz Benliğine Kavuşturmaya Başlarken." *Hakimiyet-i Milliye*. 16 Kasım 1932, *Atatürk ve Türk Dili 2* içinde, s. 122.
- _____. *Atatürk'ün İnkılap Hedefi ve Tarih Tezi*. İstanbul: Ekin Basımevi, 1956.
- Eren, Güler (der.). *Osmanlı*, 12 cilt. Ankara: Yeni Türkiye, 2000.
- Mehmet Saffet (Engin). "Kültür İnkılabımız". *Ülkü*. 6, Haziran 1933, s. 351-354.
- _____. *Kemalizm İnkılabının Prensipleri*. İstanbul: Cumhuriyet Matbaası, 1938.
- Enginün, İnci. "Tanzimat Sonrası Çeviriler." *Tanzimat'ın 150. Yıldönümü Uluslararası Sempozyumu*, 433-439.
- Ercan, Yavuz. "Ottoman Rule over the Non-Turkish and Non-Muslim Communities." *Turkish Review Quarterly Digest*. 2, 1985, s. 67-81.

- Ergang, Robert R. *Herder and The Foundations of German Nationalism*. New York: Octagon Books, 1976.
- Eryılmaz, Bilal. *Osmanlı Devletinde Millet Sistemi*. İstanbul: Ağaç Yay, 1992.
- Esenbel, Selçuk. “Medeni Davranışın Aczi-İ.” *Toplumsal Tarih*, 47, Kasım 1997, s. 6-14.
- Fabian, Johannes. *Time and the Other: How Antropology Makes its Object*. New York: Columbia University Press, 1983.
- Feyerabend, Paul. “Democracy, Elitism, and Scientific Method.” *Inquiry*, 23, 1980, s. 3-45.
- Fleischacter, Samuel. *The Ethics of Culture*. Ithaca, NY: Cornell University Press, 1994.
- Foucault, Michel. “The Subject and Power.” *Michel Foucault: Beyond Structuralism and Hermeneutics* içinde, der. Hubert L. Dreyfus and Paul Rabinows, s. 208-226. Chicago: Chicago University Press, 1982.
- Gellner, Ernest. *Nations and Nationalism*. Ithaca NY: Cornell University Press, 1983.
- Genç, Mehmet. “Osmanlı’da Zanaat, Ahlak, İktisat İlişkisi.” *Anatomi Dersleri: Osmanlı Kültürü* içinde, s. 107-114. İstanbul: YKY, 1995.
- Gencer, Ali İhsan. “Encümen-i Daniş ve Mustafa Reşid Paşa” *Mustafa Reşid Paşa ve Dönemi Semineri*. Ankara: TTK, 1994.
- Giesen, Bernard. “Cosmopolitans, Patriots, Jacobins, and Romantics.” *Deadalus*, 127/3, 1999, s. 221-250.
- Goloğlu, Mahmut. *Devrimler ve Tepkiler, 1924-1930*. Ankara: Goloğlu Yay, 1972.
- Gökalp, Ziya. *The Principles of Turkism*, trans. R. Devereux. Leiden: E. J. Brill, 1968.
- Muzaffer (Göker). “Türk Soy ve Türk Tarihi”. *Ülkü*, 22, Aralık 1934, s. 249-254.
- _____. “İkinci Türk Tarih Kongresi.” *Bellekten*. II/5-6, 1938, s. 1-4.
- _____. “Türk Tarih Kurumu’nun Çalışmaları Hakkında.” *Bellekten*. VIII/29, 1944, s. 19-36.

Göle, Nilüfer. "Authoritarian Secularism and Islamist Politics: The Case of Turkey." *Civil Society in the Middle East* içinde, der. R. Norton, s. 17-43. Leiden: E. J. Brill, 1995.

_____. "The Freedom of Seduction for Muslim Women." *New Perspectives Quarterly*. 3/15, 1998, s. 43-51.

Günaltay, Şemsettin. "Türk Tarih Tezi Hakkındaki İntikatların Mahiyeti ve Tezin Kat'i Zaferi" *Bellekten*. II/5-6, 1938, s. 337-365.

Günaltay, Şemsettin ve H. R. Tankut. *Dil ve Tarih Tezlerimiz Üzerine Gerekli Bazı İzahatlar*. İstanbul: Devlet Basımevi, 1938.

"Halkevleri'nin Yedinci Yıldönümü ve 158 Halkevi'nin Daha Açılışı - Halkevleri'ne Toplu Bir Bakış". *Ülkü*. 73, Mart 1939, s. 79-85.

Halkevleri ve Halkodaları. Ankara: CHP, 1943.

"Halkevlerimizin Son Yıl İçindeki Çalışmalarına Bir Bakış." *Ulus*, 20 Şubat 1944, s. 3.

Hall, Stuart. "Cultural Identity and Diaspora." *Colonial Discourse and Post-Colonial Theory: A Reader* içinde, der. P. Williams and L. Chrisman, s. 392-403. New York: Harvester, 1993.

Halil Nimetullah. "Osmanlıca Anlayıştan Türkçe Anlayışa." *Cumhuriyet*, 27 Mart 1933, s. 3.

Hamit Zübeyir (Koşay). "Halk Terbiyesi Vasıtaları." *Ülkü*. 2 Şubat 1933, s. 152-159.

_____. "The Results of the Excavations Made on the Behalf of the Turkish Historical Society at Alaca Höyük in the Summer of 1936." *Bellekten*, s. I, 1937, s. 534-542.

Hanioğlu, Şükrü. *Bir Siyasal Düşünür Olarak Doktor Abdullah Cevdet*, İstanbul: Üçdal Neşriyat, 1981.

_____. "Osmanlılık." *Tanzimat Dönemi Türkiye Ansiklopedisi* içinde, s. 1389-1393. İstanbul: İletişim, 1983.

_____. "Batıcılık." *Tanzimat Dönemi Türkiye Ansiklopedisi* içinde, s. 1382-1388. İstanbul: İletişim, 1983.

Hasan Ali (Yücel). "Dil İnkılabımızın Karakteri." *Ülkü*. 22, Kasım 1933, s. 255-257.

_____. "Önsöz." *Tercüme Dergisi*. 1, 1940, s. 1.

- Heller, Agness. “Omnivorous Modernity.” *Culture, Modernity and Revolution: Essays in Honour of Zygmunt Bauman* içinde, der. R. Kilminster & I. Varcoel. London: Routledge, 1996.
- Heper, Metin. *The State Tradition in Turkey*. Walkington: Eotheon Press, 1985.
- _____. “Islam, Polity and Society in Turkey: A Middle Eastern Perspective.” *Middle East Journal*. 35, 1981, s. 345-363.
- Heyd, Uriel. *Foundation of Turkish Nationalism: The Life and Teachings of Ziya Gökalp*. London: Luzac and Company, 1950.
- _____. *Language Reform in Modern Turkey*. Jerusalem: The Israel Oriental Society, 1954.
- Hobsbawn, Eric. *Nations and Nationalism since 1780*. Cambridge: Cambridge University Press, 1990.
- Holod, Renata ve Ahmet Evin, der. *Modern Turkish Architecture*. Pennsylvania: University of Pennsylvania Press, 1984.
- Holod, Renata and Ahmet Evin. “Introduction.” *Modern Turkish Architecture* içinde, der. R. Holod and A. Evin, s. 1-8.
- Holbrook, Victoria Rowe. *The Unreadable Shores of Love: Turkish Modernity and Mystic Romance*. Austin: University of Texas Press, 1994.
- Houminer, Ehud. “The People’s Houses in Turkey.” *Asian and African Studies*. 1, 1965, s. 81-121.
- Hunt, Lynn. *Politics, Culture, and Class in the French Revolution*. Berkley, CA: California University Press, 1984.
- Hüseyin Cahit (Yalçın). “Latin Hurufu ile Türkçe Yazı Yazmak Mümkün müdür?” *Tanzimattan Cumhuriyete Alfabe Tartışmaları* içinde, 1923, s. 94-97.
- İçduygu, Ahmet. “Türkiye’de Vatandaşlık Kavramı Üzerine Tartışmaların Arkaplanı,” *Diyalog*. 1/1, 1996, s. 134-147.
- İçduygu, A., Y. Çolak and N. Soyarik. “What is the Matter with Citizenship? A Turkish Case.” *Middle Eastern Studies*. 35/4, 1999, s. 187-208.
- İğdemir, Uluğ. “Atatürk ve Belleten” *Belleten*. III/10, 1939, s. 355-356.
- _____. “III. Türk Tarih Kongresi”. *Belleten*. VIII/29, 1944, s. 1-4.

_____. *Cumhuriyetin 50. Yılında Türk Tarih Kurumu*. Ankara: TTK, 1973.

“İkinci Türk Dil Kurultayı.” *Türk Dili*. 8, Eylül 1934.

İkinci Türk Tarih Kongresi, İstanbul, 20-25 Eylül, 1937, Kongrenin Çalışmaları ve Kongreye Sunulan Tebliğler, İstanbul: Kenan Matbaası, 1943.

İmece, M. Selim, der. *Atatürk'ün Şapka Devriminde Kastamonu ve İnebolu Seyahatleri, 1925*. Ankara: TTK Basımevi, 1959.

İnalçık, Halil. “The Nature of Traditional Society. Turkey.” *Political Modernization in Japan and Turkey* içinde, der. R. Ward and D. Rustow. Princeton, NJ: Princeton University Press, 1964.

_____. “On the Social Structure of the Empire.” *From Empire and Republic: Essays on Ottoman and Turkish Social History* içinde. İstanbul: The Isis Press, 1995.

İnönü, İsmet. “İnkılap Kürsüsünde İsmet Paşanın Dersi.” *Ülkü*. 14 (Nisan 1934), s. 81-87.

_____. “Milli Şeften Halkevleri'ne Direktifler.” *Ülkü*, 1939, s. 195-196.

_____. “Önsöz.” *Dünya Klasikleri Serisi*. 1941.

Jordan, Cynthia S. *Second Stories: The Politics of Language, Form, and Gender in Early American Fiction*. Chapel Hill: The University of North Carolina Press, 1989.

Kafadar, Cemal. “The Visibility of Sufism in Turkish Studies and Cultural Life.” In *The Dervish Lodge: Architecture, Art, and Sufism in the Ottoman Empire*, der. R. Lifchez, s. 307-322. Berkeley: University of California Press, 1992.

Kantarcıoğlu, Selçuk. *Türkiye Cumhuriyeti Hükümet Programlarında Kültür*. Ankara, Kültür Bakanlığı Yay, 1987.

Kandiyoti, Deniz. “Gendering the Modern: On Missing Dimensions in the Study of Turkish Modernity.” *Rethinking Modernity and National Identity in Turkey* içinde, s. 113-132

_____. “Identity and its discontents: Women and the Nation.” *Colonial Discourse and Post-Colonial Theory: A Reader* içinde, der. P. Williams & L. Chrisman, s. 376-391. New York: Harvester Wheatsheaf, 1993.

- _____. “Women and the Turkish State: Political Actors or Symbolic Pawns?” *Woman-Nation-State* içinde, der. N. Y. Davis & F. Anthias. Londra: The Macmillan Press, 1988.
- Kansu, Şevket Aziz. “Antropoloji’nin Tanımı ve Programı Hakkında (1)”. *Ülkü*. 37, Mart 1936, s. 34-40
- _____. “Mustafa Reşit Paşa ve Yeni Aydın Tipi.” *Mustafa Reşit Paşa ve Dönemi Semineri* içinde, Ankara: TTK, 1994.
- Kara, İsmail, der. *Türkiye’de İslamcılık Düşüncesi, Metinler/Kişiler*. İstanbul: Risale, 1986.
- _____. *İslamcıların Siyasi Görüşleri*. İstanbul: İz Yay, 1994.
- Karal, Enver Ziya. “Atatürk’ün Siyaset Üzerine Düşünceleri.” *Atatürk Hakkında Konferanslar* içinde, s. 37-54. Ankara: TTK, 1946.
- _____. “Atatürk’ün Türk Tarih Tezi.” *Atatürk Hakkında Konferanslar* içinde, s. 55-65. Ankara: TTK, 1946.
- Karaömerlioğlu, M. Asım. “The People’s Houses and the Cult of the Peasant in Turkey.” *Middle Eastern Studies*. 34/4, 1998, s. 67-91.
- _____. “The Village Institutes Experience in Turkey.” *British Journal of Middle East Studies*. 25/1, 1998, s. 47-73.
- Karpat, Kemal. “The People’s Houses in Turkey, Establishment and Growth.” *The Middle East Journal*. 17, 1963, s. 55-67.
- _____. “The Stages of Ottoman History: A Structural and Comparative Approach.” *The Ottoman State and Its Place in the World History* içinde, der. K. Karpat. Leiden: E. J. Brill, 1974.
- _____. “Millets and Nationality: The Roots of the Incongruity of Nation and State in the Post-Ottoman Era.” *Christians and Jews in the Ottoman Empire* içinde, der. B. Braude & B. Lewis, vol. I, s. 141-271. New York: Holmes and Meier Publishers, 1982.
- _____. “The Ottoman Ethnic and Confessional Legacy in the Middle East.” *Ethnicity, Pluralism, and the State in the Middle East* içinde, der. M. J. Esman a& I. Rabinovich, s. 35-53. Ithaca: Cornell University Press, 1988.
- Kaya, B. Şükrü. “Halkevleri’nin Açılış Konferansı”. *Ülkü*. 61, Mart 1938, s. 1-9.
- _____. “Önsöz.” *Spor-Sağlık-Kültür*. Ankara: CHP Yay, 1938.

- Kazancıgil, Ali. "The Ottoman-Turkish State and Kemalism." *Atatürk: Founder of a Modern State* içinde, der. A. Kazancıgil & E. Özbudun, 1981, s. 37-57.
- Kazım Karabekir. "Latin Harflerini Kabul Edemeyiz." *Tanzimattan Cumhuriyet Alfabe Tartışmaları* içinde, der. H. Yorulmaz, s. 90-93. İstanbul: Kitabevi, 1995.
- Keating, Michael. *Nations against the State*. London: MacMillan, 1996.
- Kirby, Fay. *Türkiye'de Köy Enstitüleri*. Ankara: İmece, 1962.
- Korkmaz, Zeynep, der. *Atatürk ve Türk Dili: Belgeler*. Ankara: TDK, 1992.
- Korkmaz, Zeynep, der. *Atatürk ve Türk Dili 2: Atatürk Devri Yazarlarının Türk Dili Hakkındaki Görüşleri*. Ankara: TDK, 1997.
- Köy Enstitüleri 1*, İstanbul: Maarif Matbası, 1941.
- Kushner, David. *The Rise of Turkish Nationalism, 1876-1908*. London: Frank Cass, 1977.
- Kymlicka, Will. *States, Nations and Cultures*. Assen: Van Gorcum, 1997.
- . *Çağdaş Siyaset Felsefesine Giriş*, 2. Baskı. İstanbul: Bilgi Üniv Yay, 2006.
- Landau, Jacob M. "The First Turkish Language Congress." *The Earliest Stage of Language Planning: The 'First Congress' Phenomenon* içinde, der. J. A. Fishman. Berlin: De Gruyter, 1993.
- "Latin Harflerini Kabul Etmeli mi, Etmemeli mi?" *Akşam*, 28 Mart 1926, *Tanzimattan Cumhuriyete Alfabe Tartışmaları* içinde, s. 194-232.
- Levend, Agah Sırrı. *Türk Dilinde Gelişme ve Sadeleşme Evreleri*, 3.baskı. Ankara: TDK, 1972.
- Levonian, Looftfy, der. ve çev. *The Turkish Press, 1925-1932*. Athens: School of Religion, 1932.
- . *The Turkish Press, 1932-1936*. Beirut: The American Press, 1937.
- Lewis, Bernard. *The Emergence of Modern Turkey*. London: Oxford University Press, 1968.
- . "Watan." *The Impact of Western Nationalisms* içinde, der. J. Reinhartz & G. L. Mosse, London: Sage, 1992.
- Lewis, Geoffrey L. *Modern Turkey*. New York: Preager, 1974.

- _____. “Atatürk’s Language Reform and Modernization.” *Atatürk and the Modernization of Turkey* içinde, der. J. M. Landau, s. 195-213. Boulder: Westview, 1984.
- Linke, Lilo. *Allah Dethroned: A Journey through Modern Turkey*. London: Constable, 1937.
- M. Nermi. “Nermi Bey Diyor ki: “Öz ve Ulu Yol Tutulmuştur!” *Cumhuriyet*. 1 Ağustos 1930, s. 3.
- Mardin, Şerif. *The Genesis of Young Ottoman Thought: A Study in the Modernization of Turkish Political Ideas*. New Jersey: Princeton University Press, 1962.
- _____. “Ideology and Religion in the Turkish Transformation.” *International Journal of Middle Eastern Studies*. 2 (1971).
- _____. *Religion and Social Change in modern Turkey: the Case of Bediuzzaman Saidi Nursi*. New York: State University, 1989.
- _____. “Just and Unjust.” *Daedalus*. 120 , 1991, s. 117-129.
- _____. “Patriotism and Nationalism in Turkey.” *Nationality, Patriotism and Nationalism* içinde, der. R. Michener, s. 191-222. St. Paul: Paragon House, 1993.
- _____. “Religion and Secularism in Turkey.” *Atatürk: Founder of a Modern State* içinde, der. A. Kazancıgil and E. Özbudun, s. 191-219.
- _____. *Türk Modernleşmesi*. İstanbul: İletişim, 1997.
- _____. *Türkiye’de Toplum ve Siyaset*. İstanbul: İletişim, 1997.
- Mason, Andrew. “Political Community, Liberal-Nationalism, and the Ethics of Assimilation.” *Ethics*. 109, Ocak 1999, s. 261-286.
- Mediha Muzaffer. *İnkılabın Ruhu*. İstanbul: Devlet Matbaası, 1933.
- Meriç, Cemil. *Umrandan Uygarlığa*. İstanbul: İletişim, 1996.
- Mesut Zeki. “İnkılabımız Cihanşü mudür.” *Ayın Tarihi*, 1-31 Mart 1934, s. 75-77.
- Miller, Toby. *The Well-Tempered Self: Citizenship, Culture, and the Postmodern Subject*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press, 1993.
- Mitchell, Timothy. “The Limits of the State: Beyond Statist Approaches and their Critics.” *American Political Science Review*, 85/1, 1991, s. 77-96.

"Mustafa Kemal Pasha' Address on Launching the New Characters." *Vakit*, 22 Ağustos 1928. *The Turkish Press 1925-1932* içinde, s. 86-87.

Şekir, Mustafa. "Yeni Harflerimize Dair Darü'l-Fünun'da Yapılan Konuşmanın Metni" *Vakit* (22 Ağustos 1928). *Türkiye Nasıl Laikleştirildi* içinde, s. 353-362.

Necip Ali. "Kültür ve Medeniyet" *Ülkü*. 3 (Nisan 1933), s. 244-245.

Neşet Ömer (İrdelep). "Kültür İnkılabımız". *Varlık*. 17 (15 Mart 1934), s. 257-258.

Nieguth, Tim. "Beyond Dichotomy: Concepts of the Nation and the Distribution of Membership." *Nations and Nationalism*. 5/2 (1999), s. 155-173.

Nimetullah, Halil. "Osmanlıca Anlayıştan Türkçe Anlayışa." *Cumhuriyet*, 27 Mart 1933.

Nomer, Ergin. *Vatandaşlık Hukuku*, 9. Baskı, der. İstanbul: Filiz Kitabevi, 1993.

Ortaylı, İlber. *İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı*, 3. Baskı, der. İstanbul: Hil Yay, 1995.

Öymen, Hıfzırahman Raşit. "Köy Eğitimi ve Bize Göre Yeni Köy Pedagojisi." *Varlık*. 82, Aralık 1936, s. 146-147.

Öymen, F. "Atatürk." *Bellekten*. III/10, 1939, s. 281-283.

Özbudun, Ergun. "The Nature of the Kemalist Political Regime." *Atatürk: Founder of a Modern State* içinde, der. A. Kazancıgil and E. Özbudun, 1981, s. 79-102,

Özerdim, Sami N. *Yazı Devrimin Öyküsü*. Ankara: TDK, 1978.

Öztürkmen, Arzu. "The Role of People's Houses in the Making of National Culture in Turkey." *New Perspectives on Turkey*. 11, Sonbahar 1994, s. 159-181.

Parekh, B. "Ethnocentricity of the Nationalist Discourse." *Nations and Nationalism*. 1/1, 1995, s. 25-52.

_____, (Rethinking Multiculturalism: Cultural Diversity and Political Theory Cambridge: Harvard University Press, 2002

Peker, Recep. "Halkevleri Açılma Nutku." *Ülkü*. 1, Şubat 1933, s. 6-8.

- _____. “Recep Peker’in Yeni Halkevlerini Açma Nutku”. *Ülkü*. 37, Mart 1936, s. 1-4.
- Poulton, Hugh. *Top Hat, Grey Wolf and Crescent: Turkish Nationalism and the Turkish Republic*. London: Hurst and Company, 1997.
- Price, M. Philips. *A History of Turkey: From Empire to Republic*. London: G. Allen and Unwin Ltd., 1956.
- Ranciére, Jacques. *On the Shores of Politics*, trans. Liz Heron. London and NY: Verso, 1995.
- _____. “Politics, Identification, and Subjectivization.” *The Identity in Question* içinde, der. John Rajchman, s. 63-70. New York and London: Routledge, 1995.
- Reed, Howard. “Tanzimat Ne Zaman Başladı ve Bitti? Zamanlaması ile İlgili Görüşler.” *Tanzimat’ın 150. Yıldönümü Uluslararası Sempozyumu* içinde, s. 21-25. Ankara: Milli Kütüphane Yay, 1991.
- Resmi Gazete* “Soyadı Kanunu” No. 2741, 2 Temmuz 2 1934.
- Resmi Gazete*, 19 Temmuz 1932.
- Resmi Gazete*, 1925.
- Reşit Galip. “Türk Irkı ve Medeniyet Tarihine Umumi Bir Bakış.” *Birinci Türk Tarih Kongresi* içinde, 1933, s. 99-161.
- Requejo, F. “Shadows of the Enlightenment: Refining Pluralism in Liberal Democracies.” *Political Liberalism and Pluranational Democracies* içinde, der. F. Requejo & M. Caminal. London: Routledge, 2011.
- Requejo, F. & M. Caminal. “Liberal Democracies, National Pluralism and Federalism.” *Political Liberalism and Pluranational Democracies* içinde, der. F. Re-quejo and M. Caminal. London: Routledge, 2011.
- Reşit Saffet (Atabinen). “Milli Tarih”. içinde *Türklük ve Türkçülük İzleri*. Ankara, 1930. İçinde *Atatürk Dönemi Fikir Hayatı II*, 235-237.
- Rıza Nur, *Hayat ve Hatıratım*, Vol. IV İstanbul: Altındağ Yay, 1968, s. 1785-86, 1968
- Robinson, Richard D. *The First Turkish Republic, A Case Study in National Development*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1963.

- Rodrigue, Aron. "Difference and Tolerance in the Ottoman Empire." *Stanford Humanities Review*, 5/1, 1995.
- Rundell, John and Stephen Mennell. "Introduction: Civilization, Culture and the Human Self-Image." *Classical Readings in Culture ve Civilization* içinde, der. J. Rundell ve S. Mennell, s. 1-38. London: Routledge, 1998.
- Rustow, Dankwart A. "Atatürk as an Institution Builder." *Atatürk: Founder of a Modern State* içinde, der. A. Kazancıgil ve E. Özbudun, 57-77.
- Sadri Maksudi (Arsal). *Türk Dili İçin*. Ankara: Türk Ocakları İ. ve S. Heyeti Yay, 1930.
- Safa, Peyami. *Türk İnkılabına Bakışlar*. İstanbul, 1938 (İstanbul: Ötüken, 1993).
- Said, Bobby. *A Fundamental Fear: Eurocentricism and the Emergence of Islamism*. London: Zet Books, 1997.
- Said, Edward. *Orientalism*. New York: Pantheon Books, 1978.
- Said Halim Paşa. "İslamda Siyasi Teşkilatı." *Türkiye'de İslamcılık Düşüncesi* içinde, s. 79-157, 1986.
- Samih Rifat. "Türkçe Diğer Lisanlar Arasında İrtibatlar." *Birinci Türk Tarih Kongresi* içinde, 1993, s. 481-82.
- Saim Ali. "Türk Filolojisi-Türk Dili Bir Hint-Avrupa Dilidir" içinde *Birinci Türk Dil Kurultayı*, 71-81.
- Sarıнай, Yusuf. *Türk Milliyetçiliğinin Tarihi Gelişimi ve Türk Ocakları, 1912-1931*. İstanbul: Ötüken, 1994.
- Schiffman, Harold F. *Linguistic Culture and Language Policy*, London: Routledge, 1996.
- Seymour, M. "On Postnational Identity." *Political Liberalism and Pluranational Democracies* içinde, der. F. Requejo ve M. Caminal, London: Routledge, 2011.
- Shaw, Stanford. "Osmanlı İmparatorluğunda Azınlıklar Sorunu." *Tanzimat Dönemi Türkiye Ansiklopedisi* içinde, s. 1002-1006. İstanbul: İletişim, 1983.
- Shaw, Standford J. "Sultan Abdülhamit II: Last Man of Tanzimat." *Tanzimat'ın 150. Yıldönümü Uluslararası Sempozyumu* içinde, s. 199-211.

- Sherril, Charles H. *A Year’s Embassy to Mustafa Kemal*. New York and London: Charles Scribner’s Sons, 1934.
- Shorter, Frederic C. “Cumhuriyetin İlk Yıllarında Nüfus Yapısı ve Sosyo-Ekonomik Değişmeye Etkisi.” *Türkiye’de Sosyal Bilim Araştırmalarının Gelişimi* içinde, der. S. Atauz, s. 339-364. Ankara: Türk Sosyal Bilimler Derneği, 1986.
- Sinanoğlu, Suat. *Türk Hümanizmi*, 2nd ed. Ankara: TTK, 1988.
- Sirer, Reşat Şemsettin. *Kalsik Kültürü Tanımanın ve Dilleri Öğrenmenin Faydaları* Ankara: TTK, 1942.
- _____. “Halkevlerinin Bugünkü ve Yarınki Vazifeleri.” *Ulus*, 20 Şubat 1944, s. 2.
- Somel, Akşin. “Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Türk Kimliği.” *Cumhuriyet, Demokrasi ve Kimlik* içinde, der. Nuri Bilgin, s. 71-83. İstanbul: Bağlam, 1997.
- Sönmez, Sabaheddin. “Halkevleri Bayramımız.” *Ulus*, 20 Şubat 1944.
- Şapolyo, Enver Behnan. “Anadolu’da Kumuklar Tarihi.” *Ülkü*. 31, Eylül 1935, s. 66-69.
- Şimşir, Bilal. *Türk Yazı Devrimi*. Ankara: TDK, 1992.
- T. C. Hükümet Programlarında Kültür Politikası*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yay, 1990.
- T. C. Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi*, 1987
- Tachau, Frank. “Language and Politics: Turkish Language Reform.” *Review of Politics*. 26/2, 1964, s. 191-204.
- Tannöver, Hamdullah Suphi. der. M. N. Sepetçioğlu. İstanbul: MEB Yay, 1971.
- Tarih I* İstanbul: Devlet Matbaası, 1931.
- Tarih III: Yeni ve Yakın Zamanlarda Osmanlı-Türk Tarihi*. İstanbul: Devlet Matbaası, 1931.
- Tarih IV: Türkiye Cumhuriyeti*. İstanbul: Devlet Matbaası, 1931.
- Taylor, Charles. *Sources of the Self: The Making of the Modern Identity*. Cambridge: Cambridge University Press, 1989.
- TBMM Zabıt Ceridesi*, D. IV, C. 23, 21-6-1934
- TBMM Zabıt Ceridesi*, IV/23, 7-6-1934
- TBMM Zabıt Ceridesi*, D. 6, Cilt 10.

TBMM Zabıt Ceridesi, D. 6, C. 24, 3. 4. 1942

TBMM *Zabıt Ceridesi*, D. 6, Cilt 26.

Tekin Alp. *La Kamalism*. Paris: Alcan, 1937.

Tengirşek, Yusuf Kemal. "Türk İnkılabı Dersleri Ekonomik Değişmeler." İlk İnkılap Tarihi Ders Notları içinde, der. Oktay Aslanapa, s. 291-332, 1933

Tilly, Charles. "States and Nationalism in Europe, 1492-1992." *Theory and Society*, 23, 1994.

_____. "The State of Nationalism." *Critical Review*. 10:2, 1996, s. 299-306.

Trimberger, Ellen Kay. *Revolution From Above: Military Bureaucrats and Development in Japan, Turkey, Egypt, and Peru*. New Brunswick: Transaction Books, 1978.

Tonguç, İ. Hakkı. "Köy Eğitimi ve Öğretiminin Amaçları." *Köy Enstitüleri: 2* içinde, s. 1-76. Ankara: Maarif Matbaası, 1944.

Tunaya, Tarık Zafer. *Türkiye'nin Siyasi Hayatında Batılılaşma Hareketleri*. İstanbul: Yedigün Matbaası, 1960.

_____. *İslamcılık Cereyanı I*. İstanbul: Cumhuriyet, 1998.

Tunçay, Mete. *T. C.'nde Tek Parti Yönetiminin Kurulması (1923-30)*. İstanbul: Cem Yayınevi, 1992.

"Türk Tarih Araştırma Kurumunun Programı". *Ülkü*. 31, Ekim 1935, 8-12.

Türk Tarih Kurumu. Ankara: THS, 1970.

Türk Tarihinin Anahatları, İstanbul: Devlet Basımevi, 1930 (İstanbul: Kaynak, 1996).

Üçüncü Türk Dil Kurultayı. İstanbul: Devlet Basımevi, 1937.

Ülkütaşır, M. Şakir. *Atatürk ve Harf Devrimi*. Ankara: TDK, 1973.

Ünal, Kemal. "C. H. P. Beşinci Kurultayı". *Ülkü*. 77, Temmuz 1939, s. 387-390.

_____. "Halkodaları". *Ülkü*. 79, Eylül 1939, s. 13-15.

Ünaydın, Ruşen Eşref. *Türk Dili Tetkik Cemiyeti'nin Kuruluşundan İlk Kurultaya kadar Hatıralar* 2.baskı, Ankara: TDK, 1943.

- Üstel, Füsun. İmparatorluktan Ulus-Devlete Türk Milliyetçiliği: Türk Ocakları, 1912-1931. İstanbul: İletişim, 1997.
- Volkan, V. D. ve Norman I. *The Immortal Atatürk*. Chicago: The University of Chicago Press, 1984.
- Wacquant, L. J. D. “Positivism.” In *Dictionary of Twentieth-Century Social Thought*, eds W. Outhwaite and T. Bottomore, s. 495-498. Oxford: Blackwell, 1993.
- Walzer, Michael. “On the Role of Symbolism in Political Thought.” *The Self and the Political Order* içinde, der. Tracy B. Strong, 64-76. New York: NYU Press, 1992.
- Warren, Kay B. “Introduction: Revealing Conflicts Across Cultures and Disciplines.” *The Violence Within: Cultural and Political Opposition in Divided Nations* içinde, der. K. B. Warren, s. 1-23. Boulder: Westview Press, 1993.
- . *My France: Politics, Culture, Myth*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1991.
- . “What Rough Beast?” *Critical Review*. 10/2 , 1996, s. 285-298.
- Weber, Max. *Economy and Society*, ed. Guenther Roth ve Claus Wittich. Berkley: University of California Press, 1978.
- Webster, Donald Everett. *The Turkey of Atatürk: Social Process in the Turkish Reformation*. Philadelphia: The American Academy of Political And Social Science, 1939.
- Weiker, Walter F. *Political Tutelage and Democracy in Turkey: The Free Party and its Aftermath*. Laiden: E. J. Brill, 1973.
- Williams, Raymond. “Culture and Civilization.” *The Encyclopedia of Philosophy* içinde, der. Paul Edwards. New York: Collier and MacMillian, 1967.
- . *The Sociology of Culture*. Chicago: The University of Chicago Press, 1995.
- Wortham, H. E. *Mustafa Kemal of Turkey*. New York: William Edwin Rudge, 1930.
- Yack, Bernard. “The Myth of the Civic Nation.” *Critical Review*. 10/2, 1996, s. 193-211.

- Yalman, Ahmet Emin. "Umumi Yerlerde Türkçe." *Tan*, 4 Mart 1937 (içinde Ayhan Aktar, *Varlık Vergisi ve 'Türkleştirme' Politikaları*, İstanbul: İletişim, 2000).
- Yalman, Nur. "Some Observations on Secularism in Islam: The Cultural Revolution in Turkey." *Deadalus*, 1973, s. 139-168.
- Yaşar Nabi. "Dil Devriminde Ülkü Söz Kıtılığı Değildir." *Ulus*, 14 Haziran 1935, s. 4. *Atatürk ve Türk Dili 2* içinde, s. 261.
- _____. "Turizm Meselesi ve Türkiye." *Ülkü*. 67, Eylül 1938, s. 53-64.
- _____. "Halkevleri'nin Dil, Tarih, Edebiyat Yolundaki Çalışmaları." *Ülkü*, 73 Mart 1939, s. 44-48.
- Yedi yıldız, Bahaeddin. "Osmanlı'nın En Önemli Mirası: Türk Toplumunu." *Osmanlı* içinde, der. Güler Eren, s. V, s. 17-33. Ankara: Yeni Türkiye, 1999.
- Yeğen, Mesut. "Türk Tarih Tezi Bir "Kaza" Anı mıdır?" *Mürekkep*. 6, 1996, s. 19-24.
- Yıldız, Ahmet. *Ne Mutlu Türküm Diyebilene: Türk Ulusal Kimliğinin Etno-Seküler Sınırları (1919-1938)*, Ankara: İletişim, 2001.
- Yorulmaz, Hüseyin, ed. *Tanzimattan Cumhuriyete Alfabe Tartışmaları*. İstanbul: Kitabevi, 1995.
- _____. "İslah-ı Huruf'tan Tebdil-i Hurufa," *Tanzimattan Cumhuriyete Alfabe Tartışmaları* içinde, s. 7-23.
- Yunus Nadi (Abaloğlu). "Yazı İnkılabı." *Cumhuriyet*, 4 Ağustos 1929, *Atatürk ve Türk Dili 2* içinde, s. 11-13.
- _____. "Dilimiz Hakkında." *Cumhuriyet*, 13 Ağustos 1929, *Atatürk ve Türk Dili 2* içinde, s. 14-16.
- _____. "Türk Dili İçin İlk Kurultay." *Cumhuriyet*, 4 Eylül 1932, *Atatürk ve Türk Dili 2* içinde, s. 467-468.
- _____. "Dil İnkılabına Dair Bir İki Değiş." *Cumhuriyet*. 1 Şubat 1933, *Atatürk ve Türk Dili 2* içinde, s. 134-135.
- _____. "Türk Dili Türkçeye Doğru." *Cumhuriyet*, 20 Şubat 1933, *Atatürk ve Türk Dili 2* içinde, s. 144-146.
- Yusuf Akçura. "Üç Tarz-ı Siyaset." *Türk*, 1904, 24-34 (yeniden baskı. Türkiye Günlüğü. 31, 1994, s. 9-18).
- _____. "Birinci Türk Tarih Kongresi". *Ülkü*. 1, Şubat 1933, s. 23-30.

Zürcher, Erik Jan. *The Unionist Factor: The Role of the Committee of Union and Progress in the Turkish National Movement, 1905-1926*. Leiden: E. J. Brill, 1984.

_____. *Political Opposition in the Early Turkish Republic: The Progressive Republican Party, 1924-1925*. Leiden: E. J. Brill, 1991.

_____. *Turkey: A Modern History*. London: I. B. Tauris, 1993.

10. İstanbul: Devlet Matbaası, 1933.

17inci Yıldönümünde Halkevleri ve Halkodaları. Ankara, 1949.